

Prem od ilirske besede *pré ma* = gegenüber, tje čez. Ali bi ne bilo dobro, se te skoro zgubljeni lepe besede zopet poprijeti, in jo namest okorne tje čez saj včasih rabiti.

Prem skovo, vas od poglavitnega kraja, t. j. Kranja tje čez.

Novice.

Iz pesniškega dola blizu Maribora. Čudil se bo znabiti kdo, da iz našega dola glas zasliši. Žalibože, naš kraj je hudo z nemškutarijo okapljan, in slovenskemu svetu dobro znan. Vendar, kakor močne besede iskrenega cerkvenega govornika v oterpni serce grešnikovo segnejo, tako so tudi žive besede slovenske že izravale nekatere zastarane korenine, in sem ter tje že veselo poganjajo mile narodne mladike. — Veselo vemo, da pri naših sosednih vradnjah v št. Lenartu in v Lutomerju že slovenske spise vlagajo. — Prav serčno me je tudi veselilo, ko sem unikrat nekega naših kmetov, veljavnega moža, slišal, ko se je z nekim nemškutarjem prepiral, zastran narodne in jezikopravnosti slovenske po šolah. Kadar že nemškutar ni vedil kaj reči, je djal, da bo svojo deco v nemške šole pošiljal. Kmet pa mu jo takole zaverne: Učite otročiče le Bogu služiti in modro kmetovati v domačem jeziku, — to bo njih naj večji zaklad.

Zastran naših učilnic smo veseli, da nekatere čeversto napredujejo. Posebno tečne so tiste, v katerih se je veliko trudno, brezkoristno prikladanje nemščine opustilo. — Domoljubni učitelji so spoznali, da je nauk koristen le v tem jeziku, katerega se otrok nauči pri materi; le v tem je mogoče, da se mu v nižjih šolah pravi zapopadek priklada in odgoja za prihodnje življenje. V šoli, kjer se nemščina klati, se veliko zlatega časa zapravlja. Učenje tujega jezika je bolj pristojno za odrasčeno mladost, ne pa kadar otrok še le v šolo polukne. Za ta namen je novo izdelani Abecednik za prvi razred slovenskih šol kaj koristno in modro zložen. Kar se tiče narekovavnih in izglednih spisov, še v nekterih šolah vidimo, da imajo nemški predno mesto. Ali bi ne bilo prav, če bi se imeniki in druge šolske pisma pisali po slovenski? Ako šole ne bodo skoraj po domače pisale, kako se li more to od drugih tirjati?

Povem naj še ganljivo novico, kako je naša ljuba mladina v neki naših učilnic verlo se obnašala do svojih ljubljenih gosp. učiteljev. Občutljive mlade serca so svojemu čast. gosp. katehetu na njih godu dan in tudi svojemu ljubemu učitelju ljubezen skazale s tem, da so se omenjeni dan vsi učenci zgodaj zbrali in vsakemu podarili lepo čašo, in sicer prvo z naslovom: „Bog, cesar, domovina“, — drugo: „Večnost, Avstrija, Slovenija“. — Zraven pa nekdo iz med učencov tako le srečo voši: „Draga gospoda učitelja! V imenu vseh učencov spregovorim, in vošim Vama veselo in zdravo še veliko godov doživeti. Zahvaljujem se Vama preserčno za vse trude, katere imata z nami.

Težek je stan, pa naj boljši posel je, med tistimi bivati in tiste podučevati, ktere je tudi božji sin svoje ljubčike imenoval. Za to ni plačila na tem svetu; želim pa, da naj Vaji za to enkrat ljubi Bog z večno slavo obdaruje in okinča! — Zares lepe besede iz otročjih sere zbrane! — Bila je potem sv. maša; dečica je molila za svoje ljube, ti pa za svoje rejence. —

V našem kraju, hvala Bogu, so gorice in polja močno lepe. Sadja bo vendar malo. Naše sloveče travnike podjeda červ. Neki kmet je unikrat rekel, da nam slovenska mati zemlja odrekuje svoj obrodek zato, ker je nekteri njenih otrok zaničujejo in tajijo. Bog daj! da bi ne bilo tako! — Z Bogom!

J. Dr. Vlastenski.

Iz kranjske okolice. Dragi „Tovars!“ Vem, da boš veselo sprejel novico, da tudi v naših vradnijah začel se je gibati slovenski jezik. Marsikaj se že spisuje po slovenski. Došlo mi je ne davno v roke neko predajansko pismo (Uebergabsvertrag), ktereга je neki gosp. vradnik sam sestavil in drugam za izgled poslal. Sestavljeno je bilo tako lepo in čisto po slovenski, da ga mora razumeti vsak, kdor le zna slovenski brati. Veselja mi je serce igralo, ko sem ga bral misleč, da tudi mi imamo može, kteri ne derže rok križem, in si lepo prizadevajo, da spolnujejo svoje perve dolžnosti tam, kjer dobivajo potrebnega kruha.

Podbreški.

Iz Kranja. □ *) V 10. listu „Tovarsa“ pret. m. smo brali imenovane boljše orgle, ktere se zdaj po Kranjskem nahajajo. Ker pa ta dopisnik med mnogimi naštetimi boljšimi orglami veliko naj boljših orgel izpušča, se mora misliti, da on okoliščine in orgle na Kranjskem le slabo pozná. Zatoraj omenim tukaj nekaj orgel, ktere so mi posebno dobro znane. Tako je naredil samouk P. Rojc tudi orgle za farno cerkev v Kranji, ktere se prav lahko merijo z orglami v kranjski roženkranjski cerkvi, ktere imajo dva manuala, in jih je naredil dobro znani mojster na Kranjskem, pa so tako slabe, da se le malo dajo rabiti. Na te orgle je gotovo dopisnik pozabil, ali pa mu niso znane. Tudi je pozabil velikih izverstnih orgel v treh omarah z dvema manualama v Logi pri Ipavi, ktere je mojster Kranjc iz Nemškega gradca leta 1839. postavil. Mladi mojster in domač rojak Dev je tudi razun velikih orgel z dvema manualama in s 24 spremeni v Ipavi izdelal še več drugih prav dobrih orgel, ktere vsakega starega mojstra morajo častiti. To pišem, da pokažem, kako se je umetnost orgelska na Kranjskem povzdignila, in da željo razodenem, da bi vsak pisavec, kteri o kakšni reči kaj piše, popred premislil, kaj piše, in bi tudi po okoliščinah dobro oprášal, da bi post. orgel, ktere so le malo za rabo, ali ktere se morajo večidel vsako saboto popravljati, ne imenoval izverstno dobrih.

Iz ribenške dekanije. (Konec.) Takim možem pa bodite vi učitelji vdani zvesto in odkritoserčno! Kar je rokodelec brez

*) Ta dopis je bil „Novicam“ namenjen, — pa ga je slavno Novično vrednišvo prijazno izročilo „Tovarsu“, kteri rad sprejema tudi mirne nasprotne misli, da se potem vidi, kaj je pravo.

Vredn.

dobrega orodja, so oni brez vas. — Pomagajte jim, delajte z njimi z zvestim spolnovanjem dolžnost svojih! Vi imate v roki blagor naroda, ter upanje boljih časov! Zares je preimeniten vaš stan, svet poklic, velik vaš odgovor! Naj večo svojo vrednost izročijo vam farmani: telesni blagor ter dušno srečo mladine, drage šole, večidel tudi cerkve, orgle i. t. d. — Se vé, da je za zvesto spolnovanje učiteljskih dolžnost treba silno veliko; tudi tukaj se glasi geslo: „naprej!“ — Pa ne ustraši se tega, — dober učitelj boš, ako le v resnici hočeš! Ko se izšolaš, se nikar ne misli učenega, ampak, brez zamere! misli, da še nič ne veš; zdaj se ti je še le treba učiti in uriti djansko. Nabrano vednost si pomnožuj s pridnostjo in vsakdanjo skušnjo! — K temu ti je pa treba ljubezni do svojega stanu in poklica, do ljube mladine in njene nedolžnosti, do svojih učiteljskih tovaršev in vikših. — Ljubezen oslaja življenje in pomanjša težave in trud! — Kraljestvo, ki je razdeljeno, bo padlo, in le z združenimi močmi se kaj opravi. Ta lepa vez ljubezni naj tedaj sklepa tudi učitelje in njihove moči, — sicer je ves trud zastonj; kar eden zida, podira drugi. In — ne zamerite, da se vam odkrijejo rane, da bi se zacelile — ravno ta ljubezen, se žalibog, tako pogosto pogrša med učiteljskimi tovarši! Žalostno je viditi med njimi tako malo vzajemnosti, zastopnosti ali edinosti. Stari učitelj ne more viditi mlajših, ti pa njega ne! — Za mlaje učitelje je tudi kaj okorn naslov „podučitelj“, — čuden zaumen! menda ga ni treba razlagati, — bi bilo presmešno! Zakaj bi se ne reklo: „učiteljski pomočnik“, kakor se pravi g. kaplanom: duhovni pomočnik; ali pa 1. 2. 3. . . učitelj? — Pa tudi naj bi bil v resnici starjemu učitelju mlajši pravi pomočnik, priden in ponizen, on pa njemu moder in prizanesljiv oče in vodnik. Naj ne misli stareji, da je pri vsi svoji pridnosti in skerbi že dosegel verhunec; učiti se moramo vedno še vsi! Naj ne zaničuje mlaji dolgihkušenj starjega; pa tudi ta naj ne zaveržuje mlajema kaj novega, bodisi v uči ali petji. Zares: „Sloga jači — nesloga tlači!“ še posebno pri teh opravilih! — Kako morete tirjati, da naj bo med vašimi 100 — 200 — 300 učenci ljubezen in mir, ko vidijo, da je vsega tega naj manj med vami učitelji? — Kako bo vbrano petje vaše, ko je duh vaš ves nasproten in serca razdvojene! Potem gre pa tudi tako, da je petje vse zmoteno in zmotnjava pobožnosti, pevke pa so zbegane terpinke! Če se mora kje zatajiti terma in svojoglavnost, se mora pri petji. Ne sme veljati ne stara, ne nova, temuč prava! Deržati se je zato treba zvesto le mojstra in njegovih napevov. Vsako prenarejanje je napuh in prederznost! Dosti jih je namreč, ki le preradi po svoji glavi „kampanerajo“, ker so preleni učiti se po izvirnem napevu. Zato je pa prav resnična razsodba v. č. g. Riharja zastran nekterih pesem, ki jo je slišal po deželi: „Ni več moja, — je ne poznam“. Tako sem slišal sam iz njegovih ust. —

Da bo pa tvoje delo, ljubi učitelj, imelo vspah in sad v šoli in cerkvi, skerbi in prizadevaj si za resnično pobožnost. Ne ustraši se že pred to besedo, saj ni drugega, kakor življenje po veri. To je potrebno vsakemu, le posebno še tebi, učitelj, sicer si sam sebi born

tlačan, ljudem pa tat! — Pa praviš še ti, slavni zbor dunajski, da boš ločil šolo od cerkve! Le loči dete od matere, ali od duše telo, boš vidil, kaj bo ž njima! Šola je bila in mora biti sklenjena s cerkvijo; Bog je in ostane alpha in omega. — Dasiravno je pa kakor ribi voda, tako potrebna učitelju resnična pobožnost, jih je vendar le malo malo, ki jim je mar za njo. O kje so posnemavci blaženega Miha Romšaka, ki je tu v Dolenji vasi pred malo leti umrl v slovesu svetosti! Imamo jih pa dosti, ki jim je pobožnost tern v peti, od katerih bi se vse drugo reči moglo, le to ne, da so pobožni! Čudna je beseda iz ust učiteljevih: „Naš g. zdaj o Šmarnicah tako molijo . . . da bi bili pohvaljeni, — jaz se pa nič ne pečam za to“. Ali se je potem čuditi, da taki učitelji pri toliko lepih zgledih vendar malo ali celo nič ne porajajo na lepo navado kerščanskega pozdravljenja: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ ali pa da se pri njih zvrže pobožnost v hinavščino, ponižna prijaznost pa v perhuljeno priliznjenost! — Zares! ko bi mogel, zaterdil bi vsakemu učitelju ne le na ušesa, ampak tudi na serce: Ne ta je kaj, ki sadi, ne ki priliva, — temuč on, ki rast daje, Bog! Potem še le, ljubi učitelji, bomo šli „naprej“ in pa v dobrem, in potem še le blagor farmanom, blagor učencem, naj bolj blagor in slava pa vam, učitelji! Bog!

J., bivši učitelj.

O proseni setvi 1862.

Iz Ljubljane. Pretečeni petek zvečer smo slišali v tukajšni reduti slavnega mojstra goslarja Nikolaja Dimitrieva Svečin-a. Godel je 6 različnih in prav imenitnih reči, in sicer tako izverstno živo in občutljivo, da se je človeku zdelo, kakor da bi bil zibal se v presladkih sanjah s premilimi podobami. Slišalo se je, kakor bi bil šumljal tihi virček po prekrasnih cvetličnih livadah, in zopet, kakor bi zasumela dereča reka po daljnem ojštem pečovji, potem kakor bi duhteče spomladne sapice pihljale in majale mehke peresca po krasno cveteči lipi in jih napajala z rodovitno nebeško roso. — Z eno besedo: človeku se je zdelo, da sliši prepevati prečudno rajsko ptico v premilem domačem logu. Po pravici je slavnemu mojstru donela gromčea „slava“ iz mnogo mnogo začaranih sere. — Tudi gospodje pevci naše čitavnice so se pri tem slavnem koncertu verlo obnašali. Slava!

Listnica iz zapisnika pred. gg. naročnikov. Preveč naročnine za pol leta na „Tovarša“ so poslali: Učila, v Št. Mih. pri Pliberku 20 kr., — g. J. R. v Šmartnem na Kor. 60 kr., — g. J. R. pri sv. Pet. v Radg. 20 kr., — g. J. D. v Poreču 20 kr., — g. P. St. v Kanfanaru 20 kr., — g. J. M. pri sv. Tomažu 70 kr., — g. J. D. v Saboti 20 kr., — g. A. Č. ravno tu 20 kr., — g. A. P. v Šentjanžu 20 kr., — za g. J. M. pri sv. Volbenku, in g. J. Š. v Vel. ned., je dvakrat plačano za pret. l. — Premalo so poslali za celo leto: gl. š. v Ipavi 20 kr., — g. V. Št. v Metliki 30 kr., — g. J. V. pri sv. Barb. v Hal. 50 kr., — g. J. G. v Černomlju 1 gl. 80 kr. — Prosimo tedaj, da bi pred. gg. naročniki zdaj pri novi naročbi vse to poravnali, ali saj povedali, kaj in kako.